

СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА

Уважаеми дами и господа,

Селскостопанската политика в настоящия геополитически контекст не може да бъде разглеждана единствено като икономически сектор. Тя е пряко свързана с националната сигурност, социалната стабилност и способността на държавата да функционира в условия на криза.

В условията на война в непосредствена близост до нашите граници, на разпадащи се вериги за доставки и на нарастващи геополитически напрежения, въпросът за храната придобива **стратегическо значение**. В този смисъл основният критерий, по който следва да бъдат оценявани програмите на политическите сили, е дали те поставят като цел **хранителния суверенитет – т.е. способността на България да гарантира изхранването на населението си при всякакви обстоятелства.**

Анализът показва, че именно този ключов въпрос в значителна степен отсъства или е слабо застъпен в повечето програми.

I. КАКВО ПРЕДЛАГАТ ПОЛИТИЧЕСКИТЕ СИЛИ

„Прогресивна България“

В програмата се наблюдава ясно формулирана идея за приоритизиране на чувствителни сектори като плодове, зеленчуци и животновъдство, с изрично посочване на целта за постигане на хранителен суверенитет. Това е едно от малкото места, където този въпрос е назован директно.

Предлагат се мерки за подобряване на проследимостта чрез електронни регистри, повишаване на прозрачността в ценообразуването, развитие на браншови стандарти и стимулиране на къси вериги на доставки чрез кооперативни и публично-кооперативни структури.

Този подход съдържа важни елементи на модерна аграрна политика, но остава ограничен по отношение на мащаба. **Липсва цялостна стратегия за продоволствена сигурност, включително по отношение на резервите, зависимостите от внос и управлението на кризи.**

ГЕРБ

Политиката е насочена към стабилност и продължаване на съществуващия модел, базиран на европейските механизми за финансиране. Акцент се поставя върху подпомагането на производството, развитието на напоителната инфраструктура и поддържането на конкурентоспособността.

Въпреки наличието на практически инструменти, в програмата липсва ясно формулирана цел за **хранителен суверенитет**. Секторът се разглежда предимно като част от икономиката, а не като елемент от националната сигурност.

Не се наблюдава и достатъчно задълбочена политика по отношение на зависимостта от внос на семена, торове и енергийни ресурси – фактори, които са критични в условия на глобална криза.

ПП–ДБ

Политиката е ориентирана към модернизация на сектора, дигитализация и устойчиво развитие. Подчертава се необходимостта от по-справедливо разпределение на субсидиите и подкрепа за малките и средни производители.

Налице е концептуален подход към повишаване на добавената стойност чрез преработка и иновации. Въпреки това, **въпросът за продоволствената сигурност остава на заден план.**

Липсва ясно формулирана стратегия за гарантиране на изхранването на населението при прекъсване на веригите за доставки, както и оценка на зависимостите от външни фактори.

ДПС

Предложенията са насочени към развитие на напоителната инфраструктура, подкрепа за производителите и създаване на нови форми на търговия и договорни отношения. Налице са и идеи за стимулиране на определени производства и за подкрепа на малките стопанства.

Въпреки това, политиката остава фрагментирана и насочена към отделни инструменти, без да се вписва в цялостна стратегия за продоволствена независимост.

Липсва системен подход към въпросите на самозадоволяването, резервите и устойчивостта на сектора в условия на криза.

„Възраждане“

Политиката е насочена към защита на националното производство и ограничаване на вноса, включително чрез противопоставяне на либерализираната търговия с Украйна и други външни фактори.

Този подход поставя въпроса за защитата на вътрешния пазар, но остава ограничен до реактивни мерки. Липсва цялостна стратегия за развитие на производството, преработката и логистиката.

Не се разглежда системно въпросът за хранителния суверенитет като интегрирана държавна политика.

БСП

БСП предлага засилена роля на държавата, подкрепа за малките производители и развитие на кооперативни форми. Политиката е насочена към социалната функция на селското стопанство.

Въпреки това, липсва ясно формулирана стратегия за продоволствена сигурност, както и конкретни механизми за гарантиране на самозадоволяването на страната.

Не се наблюдава достатъчно внимание към критичните зависимости – включително внос на суровини, енергия и технологии.

II. КЛЮЧОВ ПРОБЛЕМ – ЛИПСАТА НА ХРАНИТЕЛЕН СУВЕРЕНИТЕТ КАТО НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ

Анализът на програмите показва един изключително тревожен извод:

В повечето случаи селското стопанство не се разглежда като **елемент от националната сигурност**, а като обикновен икономически сектор.

Липсва стратегическа рамка, която да отговори на реалните рискове:

- прекъсване на вноса на храни
- зависимост от външни доставки на семена
- зависимост от енергийни ресурси
- уязвимост на логистичните вериги

Фактите, които се очертават, са изключително тревожни:

- запасите от пресни храни са ограничени във времето
- зависимостта от внос на месо и млечни продукти е висока
- производството на семена е почти изцяло външно зависимо

В същото време България разполага с потенциал да изхранва значително по-голямо население, който остава неизползван.

III. ВРЪЗКА ИКОНОМИКА – ЕНЕРГЕТИКА – ЗЕМЕДЕЛИЕ

Особено сериозен е и въпросът за влиянието на енергийната криза върху селското стопанство.

Земеделието е пряко зависимо от:

- цените на горивата
- цените на торовете
- достъпа до енергия

В програмите почти липсва анализ на този проблем.

Без стабилна енергийна политика не може да съществува устойчива селскостопанска политика.

IV. ИЗВОДИ

Селскостопанските политики на основните политически сили са частично развити, но не отговарят на изискванията на съвременната геополитическа среда.

Основният дефицит е липсата на ясно формулирана национална цел за **продоволствена независимост**.

Липсва:

- стратегическо планиране
- оценка на рисковете
- механизми за действие в условия на криза

НАЙ-ВАЖНО – СПОСОБНОСТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ

От експертна гледна точка:

- ГЕРБ и ДПС демонстрират управленски опит, но без стратегическа визия за хранителен суверенитет
- **ПП–ДБ и „Прогресивна България“ показват концептуален потенциал, но без оперативна разработка**
- БСП предлага социален модел, но без системна стратегия
- „Възраждане“ поставя проблема, но не предлага цялостно решение

Нито една политическа сила не представя завършена политика за продоволствена сигурност.

ФИНАЛ

В условията на глобална нестабилност храната и водата се превръщат в стратегически ресурси.

Ако държавата не може да гарантира изхранването на населението си, всички останали политики губят смисъл.

Истинската способност за управление се измерва именно тук – в способността да се предвиди кризата и да се осигури оцеляването на обществото.

ФИНАЛЕН АКЦЕНТ

В заключение следва ясно да се подчертае:

Основната цел на селскостопанската политика не може да бъде усвояването на европейски субсидии.

Нейната истинска цел трябва да бъде постигането на **хранителен суверенитет** – като ключов елемент от националната сигурност.

В продължение на години селското стопанство се разглеждаше предимно през призмата на финансирането, а не на резултата. Това доведе до изкривяване на приоритетите – от производство към усвояване, от стратегия към администрация.

Днешната геополитическа среда обаче изисква коренно различен подход.

В условията на война, разпадащи се вериги за доставки и енергийна нестабилност, храната и водата се превръщат в стратегически ресурси.

А способността на държавата да ги гарантира – в мерило за нейния суверенитет.

СРАВНИТЕЛНА ТАБЛИЦА

(С фокус върху хранителния суверенитет)

Партия	Конкретика	Финансова обосновааност	Изпълнимост	Глобални процеси	Икономика–енергетика–зеделие	Хранителен суверенитет	Управленска способност
Прогресивна България	Средна	Ниска	Ниска	Частично отчетени	Слаба връзка	✓ (като цел, но неразвита)	✗
ГЕРБ	Средна	Средна	Висока	Добре отчетени (ЕС)	Частична	✗	✓✓✓
ПП–ДБ	Средна	Средна	Средна	Добре отчетени	Частична	✗	✓✓
ДПС	Средна	Средна	Средна	Ограничено	Слаба	✗	✓✓
Възраждане	Ниска	Ниска	Ниска	Частично (реактивно)	Слаба	⚠ (като теза, без политика)	✗
БСП	Средна	Ниска	Средна	Частично	Частична	✗	⚠

ФИНАЛЕН СТРАТЕГИЧЕСКИ ИЗВОД

В нито една от разгледаните програми хранителният суверенитет не е изведен като системна държавна политика.

Той присъства частично като идея, но не и като стратегическа цел, подкрепена с конкретни механизми.

И именно тук се намира най-сериозният дефицит.

Държава, която не може да гарантира храната на своето население в условия на криза, не притежава пълен суверенитет